

Lit izlaja vsak dan zjutraj raz: edeljka. Naročnina: za 1 mesec L 8.—, 3 meseca L 22.—, pol leta L 37.—, leto L 70.—, v inozemstvu dodatno pošt. Ljubljana, 1926. L. 650 vč. — Posamezne številke: 10 vč. — Oglaševanje: v široki 1 kolone (72mm) — Umrlino, zahvale, poslana, va. — Mali oglasi: 30 stot. za besedno, 40 stot. za slično.

EDINOST

Uredništvo in upravnštvo: Trst (3), ulica S. Franceso d'Assisi 20. Telefon 11-57. Dopisi naj se pošiljajo izključno uredništvu, oglaševanje, reklamacije in denar pa upravnštvu. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Last, založba in tisk Tiskarna „Edinost“ Poduredništvo v Gorici: ulica Olovač Carducci št. 7, I. nadst. Glavni in odgovorni urednik: prof. Filip Peric.

Zgodovinsko pomemben dokument

V parlamentu Romunije, majhne države torej, ki tiste prosvetljene in močnejše vrstnice gledajo nanjo nekako od gori doli, je bil podan te dni jasen primer prave rešitve vprašanja zaščite narodnih manjšin.

Romunska stranka takozvanih »caranistov« je v poslanski zbornici jasno in izrečno ponudila nemški in madžarski manjšini udeležitev končnega cilja vsake manjšinske politike! Dr. Georg Grassl, nemški poslanec v jugoslovenski narodni skupščini, pravi v svojem komentarju, priobčenem v grški »Tagespost«, da je ta plemenita kretnja rešene romunske stranke skrajno presenetila sedaj vodilne romunske stranke, pa tudi nemško manjšinsko skupino samo. Ni pretirano, pravi pisec, če to izjavo, podano od »caranistov«, označimo kot zgodovinski dokument, ker bo tovorila v boju narodnih manjšin za pripoznanje njih življenjskih pravic izhodišče novega razvoja.

Bistvene točke rešene izjave se glasi: »Stranka »caranistov«, zvesta svojemu programu, zastopa zahteve, po harmoničnem sodelovanju vseh državljanskih strank; želi iskreno, naj imajo vsi enake pravice in enake dolžnosti! Iz tega razloga priznavamo načelno pravico narodnih manjšin do strnjavanja v narodne skupnosti, da na ta način v okviru državnega življenja samostojno organizirajo in upravljajo svoje kulturne potrebe, posebej pa še pouk mladine na podlagi materinskega jezika. Država od svoje strani je obvezana prispevati k potrebščinam te samouprave. Vse narodnosti in veroizpovedi naj imajo pravico do ustanavljanja in upravljanja šol, ki naj jih tudi država materialno podpira. Organizirana inicijativa zasebnih oseb in korporacij za dvigovanje ljudske kulture se pozdravlja kot dragocena podpora za vsa tozadevna državna stremeljenja».

S to izjavo je izrečeno pripoznanje najvažnejših smernic, ki pa so doslej edino-le v mali Estonski zadobile zakonito veljavo: pravica narodnih manjšin do javno-pravnega združevanja, dolžnost državne uprave k primernemu prispevanju in priznanju visoke vrednosti kulturne samopomoči za skupnost. Torej samoobsebi razumljive stvari, a deloma celo ugotovljenja v mirovini in manjšinskih pogodbah, ki pa jih večina prizadetih držav zatajuje v praksi.

Dr. Grassl naglašja, da se v političnih krogih živo razpravlja o tej izjavi, ki ji pripisuje tem večjo pomembnost, ker se stranka »caranistov« v Romuniji splošno smatra kot stranka bližnje bodočnosti. To je namreč stranka »kmetijske demokracije«, tistega gibanja, ki se na evropskem jugo-vzhodu od meseca do meseca širi na zunaj in pridobiva na notranji moči. Južno-vzhodna Evropa je razsežno agrarno ozemlje, na katerem kmetijske mase prihajajo bolj in bolj do uverjenja, da so one poklicane nositeljice vseh javnih oblastev. Na tej črti se gibljejo St. Radić v Jugoslaviji, Kosta Todorov (po vzoru umorjenega Stambulijskega) na Bolgarskem, Stere in Jakubescu v Romuniji, emigrant Lebedev za Rusijo. V Romuniji pripada tej smeri že danes 70 odstotkov vseh podeželskih volilcev, dočim je Besarabija — radi hudih političnih obdobjev v Kiševnu — povsem caranistična. Na Sedmograškem, v romunskem Banatu in v Bukovini narasča število pristašev silno, čeprav oblastva poizkušajo vse možno, da bi to gibanje zatirali.

Razumljivo je, da »bojari« (veliki »sestniki«) in z njimi zvezani intelektualci sovražijo voditelje »caranistov«. No, bolj med to gospodujočo oligarhijo in »kmetijsko demokracijo« je začel, a izid tega boja bo odločilne pomembnosti za rešitev manjšinskega vprašanja v Romuniji. Neizmernega pomena bi bilo, če bi tudi široke kmetijske mase prišle do pravega razumevanja manjšinskih vprašanj, ki so na koncu konca kulturni in socialni problemi.

Te dni smo čitali v nemških listih o razgovoru nemškega novinarja Engelhardta s političnim tajnikom v Trdentu, dr. Giuseppe Stefanellijem o postopanju z Nemci v Padižju. Nemški novinar je rekel: »Pustite tirolski Nemcem njih svobodo, njih jezik in njih narodnost, pa boste imeli v njih najzanesljivejše državljane in ves nemški narod bo pomirjen».

To izjavo nemškega novinarja si usvajamo tudi mi v imenu naše narodne manjšine, ker je v polnem skladu z našimi vedno poudarjanimi izjavami, da iščemo v okviru države pravice do svojega narodnega življenja, da se namreč našemu jeziku zagotovi pravica do primerne svobode rabe, pa tudi svoboden kulturni razvoj s pomočjo šolske in javne vzgoje. V

izjavi v romunskem parlamentu je podan jasen primer za res srečno rešitev manjšinskega vprašanja. Zato je ta izjava zares zgodovinsko pomemben dokument.

Odmev Mussolinijevega govora v nemškem tisku

»Tevere« pravi, da je bil italijansko-nemški spor zaključen na sobotni seji zbornice

BERLIN, 8. Govor, ki ga je imel prvi minister Mussolini na sobotni seji zbornice, je napravil v Berlinu in v Nemčiji globok vtis. »Lokal Anzeiger« pravi, da ni niti bavarski ministrski predsednik Held in niti nemški tisk kdaj razpravljal o brennerski meji. Pač pa so se tu pa tam dotaknili kulturnih pravic nemških manjšin. »Vossische Zeitung« objavlja članek pod naslovom: »Italija in Nemčija«, v katerem naglašja, da donesha mirno sožitje velike koristi obema državam. Nemško ljudstvo želi iz vsega srca miroljubnih in prijateljskih stikov z Italijo.

Z ozirom na poslednje dogodke piše »Tag« posebno zmerno. Naglašja, da so nemške polemike in napovedane represalije zasebnega značaja in da izvirajo iz inicijative posameznikov. Navedeni list se nada, da se bo med Italijo in

Nemčijo nastali spor rešil v zadovoljstvo obeh držav in dostavlja, da bi od nadaljnjih nemško-italijanskih sporov imela le Francija koristi.

Nekateri berlinski listi menijo, da bo zunanji minister Stresemann odgovarjal na Mussolinijev govor v državnem zboru, ko bo ta poslednji razpravljal o interpelacijah glede nemško-italijanskih odnosov.

RIM, 8. Glede Mussolinijevega govora pravi »Tevere«: Prvi minister je govoril za italijansko mladino, ki ni spoznala Nemce potom zanimivih univerzitetnih monografij, temveč v strelnem jarku. Ker nas učijo triletno izkušnje, da dosežejo Mussolinijeve besede vedno zaželjeni cilj, smo uverjeni, da je bil italijansko-nemški spor pravico zaključen na sobotni seji zbornice.

»Piccolo Giornale d'Italia« piše: Pro-italijanska gonja v Nemčiji nas uči, da moramo v Padižju vršiti strogo politiko. Vojskovoja smo se z Avstrijo, in smo jo vrgli z alpskih višin. Raditega ne dovolimo Nemčiji, da bi prevzela avstrijsko vlogo, kajti odločilna italijanska zmaga pri Vittorio Veneto je za vedno porušila Avstrijo. Naj znajo v Nemčiji, da je Mussolini govoril, kakor misli Italija. Neodvisnost nacije se ne sme dotakniti, sicer se dvignejo vsi Italijani in ponovijo to, kar so storili v maju 1915.

Dr. Korošec nastop in odgovor ministra Uzunovića na proračunski razpravi v jugoslovenski narodni skupščini

BEOGRAD, 8. (Izv.) Včeraj od 10. do 14. ure se je vršila pri Pašiću konferenca radikalnih ministrov. Po konferenci so se vsi udeleženci držali zelo rezervirano. Čuje se, da so na tej konferenci vsi radikalni ministri obsodili St. Radića, posebno pa, da je ministar za socialno politiko Simonović ogorčeno poudarjal, da s St. Radićem ni mogoče več sodelovati.

Pozno sinoči se je potem po Beogradu razširila vest, da je notranji minister Maksimović podal demisijo radi izpadov St. Radića, a pozneje se je govorica izkazala za neutemeljeno.

Pravo senzacijo je zbudilo danes poročanje beograjskih listov »Vreme« in »Politika«, ki navajata, da zahteva del radikalne stranke odstop St. Radića in da bo Pašić najbrže predložil demisijo celokupnega kabineta, nakar bi bil pri sestavi nove vlade St. Radić izločen. Obenem poročja še danes »Vreme«, da se v radićevski stranki vrši razkol.

Kritika proračuna in davčne politike v Sloveniji

BEOGRAD, 8. (Izv.) Na svoji današnji seji, ki je trajala od 9. do 12. ure, je narodna skupščina nadaljevala razpravo o državnem proračunu. Prvotno se je pričakovalo, da bo danes govoril poslanec SLS Smodej, kakor je bilo napovedano, toda na govorniški tribuni se je v splošno začudenje pojavil dr. Korošec, ki je v svojem poldrugo uro trajajočem govoru obdelaval najprej proračun in se nato na dolgo bavil s sedanjim političnim položajem. Govornik je pritoževal radi zoprstavljanja Slovenije od strani vlade in centralnih uradov in je ostro kritiziral proračun. Dejal je, da je vlada kriva, da se ne more razvijati mlada slovenska industrija.

S. Radić zopet federalist?

V političnem delu svojega govora se je dr. Korošec dotaknil izjav St. Radića v Dubrovniku in skušal dokazati, da se Radić spet vrača k federalizmu. Končno je načelnik SLS napadal centralizem.

Odgovor ministra Uzunovića

Izjavljajo dr. Korošec so izzvala pri radikalnih veliko ogorčenje. Ob splošni pozornosti je odgovarjal na njegove trditve namestnik finančnega ministra Uzunović, ki je zavračal Koroščeve očitke glede zapostavljanja Slovenije. Dejal je, da bi bil lahko dr. Korošec že slišal odgovor na svoje opazke, toda dr. Korošec prihaja le redkokdaj v parlament in je zato danes glede Slovenije ogreval vse tisto, kar se je v skupščini že večkrat obravnavalo. Slovenija ni zapostavljena in ravno po ujedinenju se je dvignila njena industrija. Davčna bremena so res težka, pa ne samo v Sloveniji, ampak tudi drugod v državi. Druge pokrajine Jugoslavije so žrtvale že milijarde za Slovenijo in če bi prišlo do avtonomij, bi te pokrajine zahtevale te milijarde nazaj, nakar bi se finančni položaj avtonomne Slovenije do temelja spremenil.

SLS izključena od vseh novih kombinacij

Prehajajoč na politični del dr. Koroščevega govora, je Uzunović naglašal, da Koroščeva stranka nikakor ne pride v poštev v nikakoli novi kombinaciji, četudi bi se sedanja koalicija spremenila oziroma razširila. Ali S. Radić res prehaja k federalizmu, o tem je Uzunović prepustil odgovor Radiću samemu, ko

se ta povrne v Beograd. Toda če radićevci res zastopajo stališče federacije, tedaj bodo radikalni takoj razbili sedanjo koalicijo.

Za zaključek je Uzunović nato ugovarjal, da nima stranka SLS nobenega programa, marveč da samo takizira, odnosno da dr. Korošec ni nikak politični, temveč samo taktični.

Seja narodne skupščine je bila nato zaključena. Prihodnja seja se bo vršila jutri.

BEOGRAD, 8. (Izv.) Popoldne od 17. do 19.30 se je vršila seja radikalnega poslanskega kluba, na kateri so govorili Laza Marković, ki je razpravljal o političnem položaju in o proračunu, nato Azunović in Gjuričić. Na seji je vladalo ostro nerazpoloženje napram St. Radiću.

Napetost med radikalni in S. Radićem

Radićev povratek v Zagreb
»Vlada ne bo demisijonirala« — pravi S. Radić

ZAGREB, 8. (Izv.) Stjepan Radić se je davi povrnil iz Splita s svojega agitacijskega potovanja. Na kolodvoru so ga sprejeli člani njegove obojiti in nekateri prvaki njegove stranke. Ko so mu novinarji predložili poročila beograjskih listov o njegovih zadnjih shodih, se je St. Radić razjezil, češ, da je vse skupaj velika oslarija. Izjavil je, da vlada ni demisijonirala in da ne bo demisijonirala. V svojem stanovanju se je nato St. Radić sestal s svojim notakom Pavlom, ki mu je izročil znano poročilo min. predsednika Pašića. O tem sestanku ni ničesar znanega, niti se ne ve, kdaj da se povrne St. Radić v Beograd.

Izmišljene vesti o Stojadinovićevih razgovorih v Parizu.

BEOGRAD, 8. (Izv.) Iz Washingtona poročajo, da je Stojadinović izjavil ameriški »Tribune«, da niso točne vesti, da bi bil on vodil kakršnakoli pogajanja v Parizu glede jugoslovenskih dolgov. Radi tega so vse vesti o neuspelih te misije brez vsake podlage.

Program konference Male antante

BEOGRAD, 8. (Izv.) Nocoj je bil Ninić v avdijenci na dvoru radi konference Male antante. Program te konference je bil sporazumno med zunanji ministri Čehoslovaške, Jugoslavije in Romunije določen kakor sledi: 1. Razmotrivanje mednarodnega političnega položaja; 2. Vprašanje Madžarske in zadeva ponarejanja denarja ter stališče Male antante v tem vprašanju; 3. Locarnski sporazum; 4. Udeležba Amerike pri konsolidaciji Evrope; 5. Vstop Nemčije v Društvo narodov; 6. Vprašanje balkanskega varnostnega pakta in 7. Posebna vprašanja držav Male antante.

Približevanje shod v Zagrebu.

ZAGREB, 8. (Izv.) Včeraj je priredila tukaj SDS političen shod, na katerem je imel Svetozar Pribičević dolg govor, v katerem se je bavil s političnim položajem in Stjepanom Radićem. Zvečer se je vršila velika demokratska veselica.

Volitev v delavsko zbornico za Slovenijo.

LJUBLJANA, 8. (Izv.) Včeraj se je zaključilo sprejemanje glasovnic za volitve v delavsko zbornico. To so bile prve volitve v delavsko zbornico v Sloveniji. Glasovalo je 56.717 upravičencev, t. j. 85% vseh volilcev. Absolutno večino je dosegla skupna lista socialistov in komunistov, ki so dobili 29.344 glasov in s tem 27 mandatov v delavski zbornici. Lista SLS je dobila 15.017 glasov in 14 mandatov, skupna lista SDS in NSS (tkzv. neodvisna lista) 8359 glasov in 7 mandatov, Bernotovi socialisti 2495 glasov in 2 mandata, radićevci 1020 glasov in nobenega mandata.

Stresemann bo danes odgovoril Mussoliniju

BERLIN, 8. Pred pričetkom razprave o posameznih točkah dnevnega reda je v državnem zboru nemški zunanji minister Stresemann izjavil, da smatra vlada za nujno potrebno zavzeti stališče napram govoru italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija ter je prosil, naj bi tozadevne interpelacije prišle na dnevni red jutrušnje seje. Predsednik Loeb je tej želji ugodil.

Pogreb umorjenega sovjetskega kurirja

RIGA, 8. Krsto z zemskimi ostanki umorjenega sovjetskega diplomatskega kurirja Desteja se v soboto prenesli s sovjetskega poslanstva v Rigi na postajo. Krsta je bila pokrita z rdečimi in črnimi preprogami. Godba je svirala boljševiske in revolucionarne koračnice. Truplo bodo prepeljali v Moskvo, kjer se bo izvršil svečanosten pogreb. Drugi kurir pa, ki je bil le ranjen, bo v doglednem času okreval.

Tekom meščanske vojne na Ruskem sta bila oba kurirja višja častnika v rdeči vojski. Lotvinski tisk poroča, da so umorjenega kurirja lotvinske oblasti l. 1920. obsodile radi ubojstva na prisilno delo, a je bil pozneje izmenjan z lotvinskimi ujetniki v Rusiji.

Lotvinska vlada je razpisala nagrado onemu, ki bi znal dati podatke o napadalcih. Zdi se, da so bili to bratje Gabričević, ki spadajo k neki dobro znani razbojniški tolpi.

Rusko zlato za Nemčijo

BERLIN, 8. Včeraj popoldne je prislo iz Moskve v Berlin 36 zabojev zlata, ki tehtajo skupno 600 pudov, kar znaša približno 100 q. To zlato je poslala sovjetska vlada kot odškodnino za blago, ki ga je Nemčija dala pred dvema letoma Rusiji.

Nemčija pošilja orožje v Rusijo?

LONDON, 8. »Times« poročajo iz Rige, da prinaša baltički tisk vest, da je bil nemški parnik »Hochland«, ki je v petek pristal v Revalu, naložen z orožjem in municijami, namenjenimi v Rusijo. Z dovoljenjem estonske vlade so v Revalu preložili tovor na ledolomno ladjo »Jermak«. Temu opravilu je prisostvoval carinski uradnik, katerega življenje so za tisto priliko zavarovali za pol milijona mark. V soboto zjutraj je »Jermak« odplul proti Leningradu.

MacDonald o italijansko-angleškem sporazumu glede poravnave vojnega dolga

PARIZ, 8. Dopisniku lista »Nouvelles Siècles« je MacDonald izjavil, da pomeni angleško-italijanski dogovor malo manj kot črtanje one svote, ki jo je Italija dolgovala Angliji. Rekel je, da bi se dal ta dogovor, ki je za Anglijo skrajno neugoden, upravičevati le s sklenitvijo kakke tajne pogodbe. Vendar si pa MacDonald ne more tolmčiti, na kaj naj bi se taka tajna pogodba nanašala.

Portugalska bo revidirala ustavo

LISBONA, 8. Zbornica je imenovala posebno komisijo, sestojčo iz 19 poslancev, ki imajo nalogo izdelati načrt za revizijo ustave.

Rusko-turška pogodba

ANGORA, 8. Zbornišna komisija za zunanje zadeve je odobrila prijateljsko pogodbo, sklenjeno z Rusijo.

Poljski minister Moračevski podal ostavko

VARŠAVA, 8. Predsednik republike je sprejel ostavko ministra za delo Moračevskega, ter je poveril začasno njegove posle državnemu podtajniku Rybczynskemu. Osrednji izvrševalni odbor poljske socialistične stranke bo na

svoji prihodnji seji imenoval svojega novega zastopnika v koalicijski vladi.

Politične vesti

MADŽARSKA FALSIFIKACIJSKA AFERA

Madžarska vlada je sedaj popolnoma kompromitirana, zlasti po izjavah bivšega ministrskega predsednika Friedricha. Celo odlični budimpeštanski listi — kakor n. pr. »Pester Lloyd« — začenejo pisati o »svetovnem skandalu«. Danes se tudi madžarski tisk zaveda, da se je Madžarska z zločinskimi metodami agitacije izključila iz sodobne kulturne mednarodne družbe ter da je s svojimi prevarami osramotila ime svoje sedanje generacije. »Pester Lloyd« n. pr., ki je ob začetku afe drzno očitil čehoslovaškemu in srednje-evropskemu tisku nepoštenost, je primoran sedaj objavljati iste vesti, ki jih je prinašal tisk nasledstvenih držav in ki so dokazovale krivdo madžarske vlade in nje posameznih predstavnikov. Seveda ni pričakovati od madžarskih listov — razen malega števila opozicijskih — da bi govorili vso resnico, marveč bi se sedaj hoteli afero kako potlačiti, kakor sta hoteli madžarska vlada in policija.

Omenili smo že gori senzacionalne izjave ministra Friedricha, ki jih je podal na svojem zaslišanju pred parlamentarno preiskovalno komisijo. Izjavil je, da je za ponarejanje denarja doznal že v letu 1922. Na vprašanje, kaj ve o ponarejanju čehoslovaških novčanic, je odgovoril, da je policijski šef Nadassy dal tedaj dovesti iz Gradca veliko množino ponarejenih čehoslovaških novčanic. Pošiljatelj je bila sprva shranjena v prostorih ministrstva za notranje stvari, pozneje pa je bila izročena knezu Windischgratzu, ki jo je hranil v svoji vili. Nekoliko večjih paketov pa je poslal z diplomatskim kurirjem madžarskemu poslaniku v Pragi. Nadalje je izjavil Friedrich, da je za falsifikacijsko akcijo vedel tudi sedanjí ministrski predsednik Bethlen. Ponarejene čehoslovaške novčance so se dale v promet tudi v Madžarski sami.

Drugo dejstvo, ki popolnoma kompromitira madžarsko vlado, sta dve pismi Bethlena in Perenyi-a iz l. 1925., ki dokazujeta nesporno, da je bil madžarski ministrski predsednik poučen o falsifikacijski akciji, ker Bethlen piše svojemu prijatelju, da »Narodno udruženje« skriva ponarejene francoske novčance in jih namerava porabiti. Ker je bil Perenyi predsednik tega »Udruženja«, ga je opozoril Bethlen, naj ta poslednji odneha od svoje namere. Odgovor Perenyi-a je izginil iz arhiva ministrskega sveta, toda francoskim novinarjem se je posrečilo dobiti koncept pisma, ki se popolnoma strinja z originalom. Perenyi je odgovoril Bethlenu, da »Narodno udruženje« nima nikakih ponarejenih novčanic ter da nikdo ne misli na to, da bi se spravile v promet. Perenyi pa je — kakor je razvidno iz pisma — dobro poznal podrobnosti ter jih je hotel priobčiti Bethlenu na osebnem sestanku. Do tega pa ni prišlo, ker je bil grof Bethlen odšel v Zenevo in s tem omogočil mirno izvajanje komplota. Francoski listi se čudijo, kako je mogel državni pravdnik imenovati odgovor Perenyi-a kot popolnoma zadovoljiv. Danes je seveda povsem gotovo, da je bil madžarskim zaslišanjem in predložitvi obtožnice ta namen, da bi se vsa afera po možnosti potajila ter da bi se rešili politični krivci falsifikacijskega skandala.

DNEVNE VESTI

Še vprašanje benetijskih obilgacij

Kot smo že poročali pretekli teden v »Edinosti«, zahtevajo banke od onih vojnih oškodovancev, ki so najeli proti pologu svojih benetijskih obveznic 60% posojilo, doplačilo v iznosu 15 odstotkov vrednosti obveznic. Ker večina nima na razpolago zahtevane vsote, jim banke prodajajo obveznice. Škode imajo radi tega ogromno.

Samo pri gorških bankah je bilo položenih za par desetina milijonov benetijskih obveznic in večina teh obveznic je postala že sedaj last bank.

Nujno potreben je kak ukrep, kateri bi ustavil tako postopanje bank. Med vojnimi oškodovanci vlada radi tega silno vznemirjenje.

Verska politika g. Mussolinija

Pod tem naslovom je priobčil v »Deutsche Allg. Z.« župnik Windolph sledeča razmotrivanja:

Da bi bila Vatikanu in posebno papežu Piju XI. resnična rešitev rimskega vprašanja posebno dobrodošla, je gotovo. Če pa ima Mussolini moč, da bi prisilil tudi drugače misleče kroge k svoji volji, to se ima še le pokazati. Poguma ima Mussolini gotovo dovolj. To dokazuje njegova bojevitost proti

prostozidarjem. Od ujedinenja Italije v letu 1870. pa do začetka fašističskega režima je prostozidarstvo neprestano zasedalo vse višje urade s svojimi pristaši. Mussolini je začel s svojim bojem proti italijanskim ložam že v času, ko je še pripadal k socialistični stranki. Še bolj bojevit je postal, ko je s tridesetorico somišljenikov kot socialistični poslanec v parlamentu mogel močnejše izražati svoje nazore. Ta prizadevanja duce-a zasledujejo v Vatikanu seveda s posebno pažnjo, toda tudi s previdnostjo. Ali je Mussolinijeva cerkvena in kulturna politika — tudi tista, naperjena proti prostozidarstvu — izraz resničnega notranjega uverjenja? Ali pa izhaja le iz spoznanja, da more v katoliški deželi, s papeškim Rimom kot središčem, trajno ohraniti svojo moč le tedaj, če ima »versko« primes, posebno pa, če se dalekosežno ozira na idejno politiko kurije?! Ali je to politika iz uverjenja, ali pa oportunistična politika? To vprašanje je pri Mussoliniju še nereseno. Od tod tudi v listih, ki stoje blizu Vatikanu, čisto svari, da se kljub vsej naklonjenosti ne more kar govoriti o »katoliški politiki Mussolinija«, ali celo o »katoliški državi«.

V naši vasi imamo tri gostilne, dve mlekarne in prostovoljno društvo. Gostilne delajo dobro, ravnotako društvo, le z mlekararni ne moremo biti zadovoljni. Že to, da sta v tako majhni vasi kot je naša, dve mlekarne, se zdi človeku čudno in pa nepravno. Za tem tiči sicer precejšen kos naše vaske zgodovine in priznati moramo, da so temu največ krivi naši lastni očetje, ki niso še dobro razumeli zadrugaške misli in njenega pomena in so dovoljevali pristop k prvi mlekarni po številu krav kakega gospodarja, vprav kakor da bi zamogli oni, ki imajo samo po eno ali dve, zadruški kaj škodovati. Ker pa oni, ki so bili na ta način izločeni iz mlekarne, niso hoteli ostati brez nje, so ustanovili svojo. Tako sta si stali nasproti obdve že pred vojno in, kar je ravno žalostno, nas niti vojska ni zmoodrila. Prišli smo domov iz vseh mogočih krajev sveta, našli hiše vse razrušene, saj je naša vas poleg Zatočina najbolj trpela.

popravili smo, dvignili iz ruševin naše domove in z njimi tudi obe mlekarne s tema dvema zopet stare nazore in prepire. In niti sedaj, ko je gospodarstvo vzel v svoje roke, če čisto nov rod, ki je skupaj raste in živel, niti sedaj se ne moremo prav spoznavati, kot bi bilo po pameti dobro in prav.

Vendar se čuje tu pa tam kaka zdrava misel. In ni dolgo časa od tega, ko je nekdo propagiral misel, da bi se obe mlekarne združili in iz poslojja ene naj bi se napravili poštasti društveni dom, ki bi ga bila gotovo vsa vas vesela. Toda zdi se mi, da takrat nismo hoteli razumeti tega. Kdo ve, kdaj bomo?

Eno pa bi bilo nujno potrebno in za vse vas dvakrat koristno, da bi namreč obe mlekarne združili.

Upajmo, da se med nami mladimi gospodari najde vsaj toliko medsebojne zavezanosti, da bomo ta nepotrební pojav izrinili iz naših duš, ker nam ni v slavo in nam bolj škodi kot koristi. Morda potem ne bo daleč do načrta oz. njegove izvršitve.

IZ ZATOLMINE.

Ne zato, da napadamo, zato da se brani-mo, se oglašamo mi, zatolminski nergačji. Da se branimo nepoštenih in neresničnih obdolžitelj, ki jih na naš račun zbija dopisnik «Goriške straže». Da ne bo zopet kakke pridige v cerkvi, kot je že parkrat bila, naj ostanemo čisto pri suhih dejstvih: Hoteli smo molčati, ker ne ljubimo napadov in vemo, da jih večina Slovencev ne mara. Ker nečete nehati, ker izgleda, da boste s stvarmi, ki niso resnične, operirali še nadalje, hočemo samo reči, da vemo pre-dobro sami, koga nam je spoštovati, koga se izogibati.

Nečemo in ne moremo se držati one mere, ki jo je nekoč označil g. Ferjančič. Na prižnici približno s takimi le besedami: «Čelo tako daleč so zašli, tako brezverski so postali, da v časopisih napadajo duhov-nika, tako predrzni so, da nimajo respektu pred svojim dušnim pastirjem.»

Clovek, bodisi ta ali oni, je vreden in potreben sodbe in včasih obsoje.

Razprava med obema prosvetnima zve-zama je začela se predno je prišel na Tol-minsko g. Ferjančič. Naše društvo se je včlanilo pri P. Z., ne da bi vedeli to člani, ne da bi to vedeli odborniki. Včlanil ga je predsednik. In že od takrat se giblje raz-pravljanje med nami. Zato ni res, ni bilo in ne bo, da smo naselili kakemu go-tovemu Krašni ali Kralju. Bolj verjetno je, da so naselili Vam, g. Ferjančič, vsi oni, ki so Vam oddolžili večino, pa so bili še par dni prej Vam nasproti; oni, ki so istega dne sedeli z nergačji na peči in so po-tom Vam na uho nesli vsako besedo. Bo-dite veseli takih ljudi, bodite jih veseli in kupčujte z njimi. Nas pa je sram, da so Zatolminci.

Dne 11. jan. t. l. je bilo sklenjeno pri odborovi seji, da se skliče članstvo k iz-rednemu običnemu zboru na glasovanje. Torej ni bil to nikak zahrbtni boj. Gosp. Ferjančič je bil tudi pravočasno obveščen. Vprašamo Vas, g. Ferjančič, samo, če bi tudi takrat zahtevali teden dni odloga, če bi bila vsa stvar obratna.

Tisti dan, ko je planil boj na dan, ste prišli v Zatolmin z denarjem v roki in se včlanili. Zakaj, to veste Vi in mi! Isto je hotel g. Semič.

Na sestanku je bilo tisti večer od 45 gla-sov samo 12 Vaših. In potem ste dvignili ves aparat Marijina družba, Vi sami, g. Semič, dijaki, predsednik drugega društva, vse je osem dni delalo neprestano, da je nalovilo 5 glasov, ki niso ne tič ne miš, in katere Vam radevolje pustimo danes, ko smo že našli svojo pot.

Mi ta čas nismo agitirali. Nismo se zga-nili, ker smo hoteli svobodno odločitve. Do takrat, do prvega večera glasovanja ni bilo nikdar tov. Krašne v Zatolmin. Rekel pa je g. Kati Zedecovi, ko ga je povabila v Zatolmin: «Ne pridem, ker nočem. Čeprav bi prišel obiskat samo svoje nekdanje go-spodarje, bi se ta moj korak drugače tol-mačil.» To lahko potrdi g. čna sama, ki je Vaša članica.

Kar se nas tiče, smo lahko tudi nergači. Lepo se Vam zahvaljujemo za to zahvalo članom, ki so delali. Upamo, da nam bo še dano, g. Ferjančič, pokazati naše nerga-rije. Danes imate v društvu harmonijo, de-lo tov. Kraglja, danes imate vojno odskod-nino in marsikaj, kar se je doseglo, ko je bil ta tov. predsednik. Hvala Vam lepa, Bog povrni.

Nismo hoteli pisati, ker nečemo prepri-rov. Napadeni se branimo. Upamo pa in zahtevamo, da se s takimi plevami enkrat za vselej neha, ker Vi, g. Ferjančič, v obli-ki ki ste si jo nadeli pri nas, kot pravi tov. Krašna, nimate pravice, da sploh še kaj zinete.

Zatolminski nergači.

S TOLMINSKEGA.

Vprašanje našega sira. — Dopis iz krogov naših mlekarjev.

Dostikrat se čita v časnikih, da ne mo-rejo naše mlekarne pridelati sira, da ga imajo vse polno v shranitvah in da je cena sira prav nizka. Večkrat se meče tudi kriv-da na naše prekupčevalce, češ da so oni tega največ krivi. Kolikor mi je pa znano, ni do sedaj še nihče pravega vzroka pove-dal. Zato sem se namenil, ako mi da g. urednik nekoliko prostora v «Edinosti», pojasniti naši javnosti, kje tiči pravi vzrok, da ima naš sir razmeroma nizko ceno. Po mojem mnenju, ki sem si ga ustvaril na podlagi lastnih izkušenj, je pravi vzrok iste narave kot pri vinu; pomanjkanje enotne-ga tipa. Vsak mlekar zna le po svoje širiti in zato ima pa vsaka vas drugačen sir in to z veliko razliko. Ponekod je preveč su-rov in ima preveč sirotke v sebi, kar na sir kvarno vpliva. Takšen sir ima kiseli okus in je večkrat nevarno, ko ga prerežeš, da udari sirotka iz njega. Zopet drugje imajo lep rumen sir, ki diši kakor samo krom, ali kadar ga denes v usta, se ti ne razpusti in se ti le mrví v ustih. Razen tega je še zelo malo slan, kar mu tudi močno škodi. Ponekod zahtevajo ljudje od mlekarjev, da naj sir spravljajo v naj-bolj vlažne prostore, čeprav ni včasih sir še en mesec star, češ, da bo bolj težak in prejemno več zanj. Takšen sir ne napravi raz potrebne skorje, ima na sredi tako-zvano hodo in se zelo rad pokvari. Zopet drugod imajo navzdignjeni sir, ki je na-znotraj zelo luknjast. Tudi takšen sir naši ljudje hvalijo, češ ta je za prodaj. V resnici pa tudi takšen sir kvari ceno. Priznati pa tudi moram, da se dobi ponekod prav izvrsten in zelo dobro napravljen sir, us ne vedno v eni in isti mlekarji in ne

vedno od enega in istega mlekarja. To zna-či, da je na mlekarju dosti lažje, kakšno je blago. Umevno je tudi da, čeprav je v kakšni mlekarji dober sir, ne more se samo to blago dvigniti ceno.

Tako sem torej opisal nekoliko tipov na-šega sira. Naši ljudje hočejo napredovati v tej gospodarski panogi, katera je v naših gorah skoraj edini dohodek. Zato smatram za svojo dolžnost podati našim mlekarjem par skromnih nasvetov, o katerih naj bi se vsaj razmišljalo. Vse naše mlekarke zadruge tolminske, kobariške, bovske naj se medseboj dogovorijo, da pošljejo dva posestnika in enega strokovnjaka kakšno soboto v Cedad. Na trgu se tam prodaja vsakovrsten sir, skoraj vedno se prodaja tudi takozvani karnijski sir, ki je naj-dražji. To pomeni, da ga smatrajo trgovci in sploh odjemalci za najboljšega. Zastop-niki naših mlekarških zadrug naj bi na-tančno ugotovili razliko med našim sirom in karnijskim in pretresli potem vpraša-nje, ali bi z ozirom na trg ne kazalo tudi nam usvojiti karnijski tip sira. V ta namen bi seveda bilo treba, da tudi mi gremo v dotične mlekarne in tam doženemo, kako se ta sir izdeluje. Nadalje bi bilo potrebno enega tamkajšnjih mlekarjev pripraviti v eno naših mlekar samih za poskušnjo, ali je mogoče pri nas napravljati takšen sir. Seveda morajo naše mlekarne za vse to najprej zbrati potreben denar, kar bi pa lahko napravile. Prepričan sem, da le tako pridemo do najboljšega uspeha. Laški tr-govci, ki odklanjajo naš sir, se izgovarjajo, češ, zakaj ni takšen kakor karnijski, saj so celo karnijski kraji podobni našim!

Gornje misli sem napisal, kakor sem re-ke, kot mlekar in kot trgovec s sirom na podlagi lastnih izkušenj. Prepričan sem, da je vprašanje zboljšanja tipa našega sira za bodočnost našega sirsarstva velike važ-nosti. Naš sir bi zavzel potem na trgu tr-den položaj in bi šel naglo tudi v druge pokrajine. Moram tudi reči, da nekoliko napredujemo z mlekarso šolo v Zato-lminu. Zeleti bi bilo le dosti in prav pridnih učencev, kateri naj bi imeli posebno ve-veselje do sirsarstva, zakaj velika je od-govornost mlekarjeva. Svetoval bi tudi, da si vsaka mlekarica nabavi posnemalnik, pinjo in stiskalnico, da si ob nizkih cenah sira pa s tem pomaga. Ni pa priporočljivo, da bi vse mlekarne delale maslo in posneti sir (takozv. čuč), ker bi bila ob velikih množinah cena takega sira zelo nizka. Zato bi priporočal vsaj tistim mlekaricam, ki imajo močne posestnike in ne vprašajo dosti za kisló mleko, da bi se posvetile iz-delovanju dobrega in izvrstnega sira. Res je, da se nekatera leta vse proda — dobro in slabo; toda kaj pa tista leta, ko blago ne gre, kakor je bilo že par let, ko se je dober sir prodajal po 7 lir kg, bolj slab pa po 6 in celo 5 lir? In takih suhih let bomo go-tovo še doživeli. Zato je nujno potrebno naš sir prej ko mogoče temeljito zboljšati. Dokler tega ne napravimo, bo vse kritiko-vanje in jadikovanje zastoj.

Izprehodi se ne prav starega upokojenca po Gorici in okolici

IX.

«Vremena vi proroki, vsi pojte se soliti» — V Oslavju. — Pri Pavlinu. — Trije tiči iz-pod enega kamna. — «Nicoj pa ne bodem južinal!»

Ljubljanska kreditna banka je za letoš-nje novo leto poleg računskih izvlečkov, opominov, in podobnih bančnih daril raz-poslala prav lične stenske koledarje, da si more človek že kar za vse leto naprej za-pisati, kdaj in koliko ji je dolžan. Omenje-ni koledar je tudi zategadelj neprecenljive vrednosti, ker je tam za vsak dan čle-ga leta že naprej povedano, kakšno vreme da bo. Vsakokrat zadene, toda baš — v na-sprotnem pomeni: ako čitaš, da bo solnce sijalo, da bo jasno in gorko, Ti priporočam, da si prišiješ gumbe na zimsko suknjo in da natakneš gorke rokavice. No, take stvar-i je vedel že naš pesnik-prvak, ko je napi-sal: «Lažnivi pratikarji, lažnivi zvezdogle-dci, vremena vi proroki — vsi pojte rakom zvižgat!» Danes n. pr. je Svečnica, kar je koledar z dnevom vred do pitice uganil. Napovedal je tudi «lepo vreme», zato pa-lje že dva dni neuprjetnega. Za nedeljo, 24. jan., je prerokoval burjo in sneg, pa sem šel popoldne brez dežnika v Oslavje, ker je vreme bilo v resnici lepo, nebo jas-no, sneg je skopnel, zrak že dehti po spo-ni... Vrabci, ti zanikarni cigani, se že ščeperijo po njivi, kričijo, čivkajo in se prepeajo za samice. Ko najde hrane, da si napolni sestradani želodček, ko mu solnce ogreje sivi kožušček, bi se kar oženil. Res, ko ciganeček. Vrba poganja kosmate mačice, ob potoku zeleni travica, tu pa tam sili trobentica iz mahu, ne bo dolgo, pa bo drozge sedel na vrh visoke ciprese in bo vriskal in pel svojo pesem o hrepenenju in ljubezni. To so razveseljiva znamenja bliž-nje spomladi. Le verujte mi, da je tako. Res se bodo le nekoliko km od naše solčne Gorice sporniki zabavali na smučeh, ki-bali in kašljali, pili lipov in begov čaj ali kar bodo hoteli, mi tu doli pa bomo otov-rej hodili po prisojnih stezah in trgali ro-žice pisane in bele.

Pot me vodi preko šoškega mostu skozi Pevmo do Oslavja. Vsako toliko postojim in pasem žejne oči na lepoti mesta in okoli-ce. Vsakokrat ju vidiš v drugi luči, vsa-kočrat se barve prelivajo drugače, lepše. Zakaj nisem slikar, da bi mogel na platno pričarati vso to lepoto, zakaj nisem pesnik, da bi v doneče pesmi izlil, kar mi polni du-šo in srce! Tolaži pa me misel, da me ta božja krasota sploh ne da na naslikati, ne opevati. Zato Vam svetujem, pojdite v na-ša vzhodna Brda, pa boste videli, da imam prav kot vedno.

Solčni griči tod okoli so v pestrem spo-nladnem cvetju l. 1915 trpeli prve udarce krvave vojske. Toda kri je odtekla in, na-močila rodovitno grudo, s stotisočero junak-ov, ki so ondod izkpravili, spijo ne-vzdravno spanje na razsežnih pokopali-ških v Pevmi, Oslavju in drugod. Lepi so ti skromni grobovi, genljivo je gledati te dol-ghe, dolge vrste nadgrobnih spomenikov, ki stojijo v dolgih ravnih vrstah ko nekda-j pri svečanosti vojaških paradah. Vsi brez razlike nam kličejo ko onih tri sto Spar-tancev, ki so s svojim junakiškim kraljem Leonido padli pri Termopilah: «O kseini! angelon Lakedaímoniois hoti téde keíneítha toísi keínon rhemasi peíthomenoi!» (V Sparti, popotnik, povej, da tu si našen vid-leži, ki smo ubogali vsi, kar Domovina veli) — Prav ti častno je, da se's tako

skrbjo in pijeteto varujejo in negujejo ti zeleni grobovi, kjer v bratskem objemu leži Italijan poleg Slovenca, Hrvat, Nemca, Poljaka... Ti ne poznajo več prepira in bo-va, tu ni zavisti in sovraštva, tu so vsi bratje in otroci, božji... «Hic mortui vivis praebent vivere et sapere...» Mrtvi tukaj žive užije modrosti in življenja. — Oj, da bi se i mi od njih kaj naučili!

Kri je odtekla in globoko namočila do-mačo zemljo, sem dejal prej. Zopet cvete breskev in črešnja na prijaznih gričih, tr-ta zopet rodi, rane celijo, domača pesem se razlega iz novozasajenih vinskih gor, hi-ša raste za hišo iz trdih tal... Kako velika si ti, življenska moč, kako velika in sveta si ljubezen do grude domače, da ustvarjaš take čudeže!

Na te leppe kraje me veže mnogo spomi-nov že iz pred vojske. Skoroda vsako sobo-to popoldne smo hodili skozi senčnato Grojno do Steverjana pa nazaj do Oslavja in smo se vsakokrat oglašili, kjer je zele-na smrekova veja prijazno vabila v znano Pavlinovo gostilno. Prijetna družba je to bila, vesele in tudi resne pomenke smo imeli, in najboljšo rebulo belo je točil gos-pod Jože Pavlin. Pred hišo smo sedeli, o slabem vremenu pa v svetli kuhinji blizu ognjišča z okajeno starodavno «napo». Sa-mi učeni profesorji in ravnatelji, med ka-tere z Vašim dovoljenjem štejemo za silo tudi sebe. Od teh so trije pomrli, kot sem to oni dan povedal: ravn. Bežek, prof. Ipa-ver in Janovsky. Jakob Zupančič, danes ravnatelj v Mariboru in — jaz pa se še ne dala. Poslednjakrat smo bili tam v soboto pred binoksi l. 1915, ko smo že vsi vedeli, da bo prav kmalu zagrnelo okoli Soče. Prijazni gospodar prinese pred našim od-hodom liter stare rebule in reče: «Gospoda, radi smo se imeli, vedno sem bil vesel Va-še družbe pod mojo streho, pijmo in trčimo še enkrat na naše zdravje, ker vedite, tu-kaj ga ne bomo nikoli več!» Nas vse je preletel mraz pri teh proroških besedah. Seve, vojska je gotova in tako blizu fronte se Ti zarine kos svinca pod kožo, da imaš dosti za vselej. Prav je imel g. Pavlin: dru-gi dan zvečer so grmeli topovi, in nikoli nas ni bilo več pri njem v Oslavju. Vojska mu je porušila hišo, pa se je po polomu Avstrije naselil v Gorici in sezidal tostran soškega mostu lepo novo hišo, kjer ima dobro obiskovano gostilno. Pavlin je po-stal mož redkih besedi, in le redkokdaj se oglašim tam, ker brez družbe ne maram sedeti pri kozarcu vina, ako je še tako do-bro. A ono nedeljo, 24. jan., je bilo drugače. Kreпки izprehod me je malo užejal, do me-sta je še doberšen kos poti, pa čemu si ne bi privoščil deset minut počitka? — Proti svojemu pričakovanju sem našel znanec in veselo družbo treh tičev izpod istega ka-mna. Glasna govorica pri politu mizi, ki jo je domača hčerka Urša vsako toliko obrisala in posušila, je glasno pričala, da ti trije tiči ne sedijo šele pri prvem litru briske rebule. Eden izmed njih, spoštovani g. Z. Vanut, me energično povabi, naj prisidem: «Le bliže, gospod — i, da se kaj pomeni-mo! Vi ste naš človek, dobro pero imate, pravkar smo čitali Vaš poslednji «Izpre-hod». To je kaj za nas, da se nasmejmo, ko smo sredi pusta!» — Njegov sosed na levi, ugledni hišni posestnik g. Peter Zapo-točnik, ki še danes rad govori v dunajskem narečju, mi zatrobi (gluh je še bolj nego naš dober B. Pokoren): «To setzn's llna nie da! To wern's seg'n, was dos für a Troperl is', was da Paulin vaschenkt!» Tretji tiček me ni poznal, pa je g. Z. Vanuta drezal pod rebra, da izve moje ime in priimek. — G. Z. Vanut potegne iz žepa nedeljsko «Edi-nost», pokazuje s kazalcem zdaj na moj «Izprehod», zdaj na mene, češ, to je tisti — i! No, jaz pa bi rad vedel, čemu ima človek svoj skromni psevdonim, ako ga rodoljubi takoli pogrujntajo? Ne kaže dru-gega kot izpremeniti psevdonim in naslove svojih člankov, da bo že enkrat mir. — Po-zabil sem povedati, da so vsi trije pristni Vipavci iz St. Vida doma, krščeni pri istem kamnu, na kar so sila ponosni. Pa se ogla-si še tretji, mi ponuja svojo vrhano kup-lico: «To naj pijejo, haspuod, k' so fajn člouk, mejdúška, de je rejs! Al' šrajam prou, Ti, Z. Vanut, al ne?» — «Poštenu šra-ješ, moj ljubi P. Apčič!» potrdi ta. «Jest», nadaljuje slavnostni govornik, »štemám tejsne l'di, k'znajo fajn pisat v cajtnge, mejdúška!» — Medtem mi prinese Urša naročeno četrtinko in pobriše mizo, ki je bila vnovič polita... «Samo kup'co pest to, kvartin pej nesí nazaj, haspuod bojo z na-mi pilit!» ukaže g. F. Apčič. — «Gospodična, kosček kruha!» naročim v svoji skromno-sti, ki ne prenašam pijače brez prigrizka. «Kej, lačni so tudi?» se začudi moj dobrot-nik, »sej so rejs malu slab za vid't! Dva kuosa prnes' Pláška, an za ano l'ro sira! Buom žie jest pláku, mejdúška!» — Vejo, haspuod — i, prou lušno branje je, kar Uoni pišejo: je vsaj kej za se smejat, mej-dúška! Kej buo tisto, kar ki pišejo ta druž-i od politike! Tisto vse s'k'p nej neč! Al' šra-jam prou al ne?» — «Čisto prou!» pritrdi g. Z. Vanut. Gosp. Peter pa ne sliši pre-modrih besedi, udari s kozarcem po mizi in gostoljubno nazdravi: «Só soll'n leb'n! Dös is halt a Troperl!» Govornik že zopet

naliva in preliva:» An kej pej košta tistu fajn branje? Dvajset čentezinu je že Neh pisanje vrednu! An če se Edinost podraža na celjih 30 cent., jest jo buom ním'r kupa-vu, mejdúška, de jo buom! Pej ke je meni 30 cent., Šie peklarju dam včas'h kejšnu desietku! Al je rejs al nej rejs?» — Do solz ginjen drobim darovani sir, prigrizujem kruh, po končani južini potegnem iz žepa svojo tobacnično, ki se vsem zdí srebrna... «Škatljo nazaj v arzet!» komandira govor-nik in mi ponudi svojo znamke «špork». «Ja, šie tu povejm in pr'bijem» — njegova močna pest udari po mizi, kozarci poska-kujejo, ko da imajo odločilni nogometni match; moja še neprizgana cigareta se po-taplja in plava ko čolníc po jezeru bliz Tri-glava, Urša prinaša iznova vina, briše mizo, kreпки curek odnese moju cigareto v lu-žo pod mizo...» ja, šie tu nej buo poveda-va, de jest rad berem cajtnge, čie pr'nesjeo kej luštna branja. Bukvic pej na ma-ram, k'jeh pišejo naši slovenski prepisate-lji, k'so predouhe in priu'eč koštajo... Buon jest dau za ane bukve 10 lir! Rejs' s' ukup'm za liter rebule an an fajn kuos šalama, mejdúška! Al šrajam prou al ne? Nu, le povej Ti, Z. Vanut! Zapotočnik me na sliš', uon je gluh, jest pej na maram na glas šrajat!» — Odgovor: «Prou, čistu prou! No, an taku bi jest djau, de bi bluoo vrej-dnu, čie bi šie nas ti tičke spud an'ga kamna malu prš'raufali v «Edinost», ka smo fajn l'dje. Šie tistu mor'm zovejdat, da je haspuod Makso, k'je za an'ga deretherja pr' Edinosti, biu glih pr'tisti skrli kršen ko mi. Nej ga pozdraujo tist' buot, k'buojo kej pisali od nas!» — Vse sem obljubil in potrdil. Zakaj pa tudi ne, ko sem se že dru-gič prepričal, da sem postal popularen slo-venski «prepisatelj». — Na to se je začel še g. Z. Vanut odkrehati in zbirati krila- te besede v mojo čast in slavo. Jaz pa jo kar tako brez slovesa odkurim skozi kuhinjo na dvorišče in po dolgem drevedu v mesto. Ginjeno srce mi je itak že klopota-lo gori v vratu, in od prevelikih duševnih emocij bi znal nabrekniti žile na sencah, pa bi moral zopet na zdravniško posveto-vanje k dr. Fr. Končiču, specialistu za sklerozo. (Konec prih.)

Znanost in umetnost Petrolej iz premoga

Ravno pri nas v Trstu imamo najlep-šo priliko opazovati, kako izpodirivajo polagama sicer, toda tembolj zmago-vito do sedaj nemoteno vladajoči pre-mog razna olja.

Vsak mesec skoro poročajo naši časopisi o splovih nove motorne ladje, namenjene tudi vožnjam v najbolj od-daljene kraje. Oko se ni še privadilo novi obliki ladje. Zaman išče nad veli-kim ladjinim trupom običajne velike dimnike. Motorna ladja jih ne potrebuje. Ne goni je več parni stroj, ki je požiral skoro neverjetno množine pre-moga. Gonilno silo dobiva od Dieselo-vih motorjev, ki uživajo samo tekočo hrano hrano v obliki raznih težkih olj. Hrana je sicer finjša in radi tega tudi dražja nego pri parnem stroju, toda motor je potrebuje veliko manj za enak efekt kakor parni stroj in v tem tiči ravno njegova prednost, da prepušča ob sicer enaki velikosti ladje velik del ladjinega telesa tovoru na razpolago.

Za promet po cestah (pri avtomobil-ih) in za promet po zraku (pri letalih) so se izkazala kot edino praktično upo-rabna takozvana lahka olja, splošno znana pod imenom bencin. Čitatelji so že iz članka «Kako je nastal petrolej», dognali, da je izhodni material za ben-cin in za skoro vsa težja olja — petro-lej.

Petrolej so ravno velike važnosti, ki jo je zadobil za najbolj važne panoge moderne tehnike, iskali povsod in sicer z uspehom. Toda uspeh največkrat ni bil tak, da bi odgovarjal pričakovanju.

Petrolej se nahaja več ali manj skoro povsod. Bogati vrelci pa so skoro vsi v rokah Anglije in Združenih držav. To morajo občutiti vse ostale države, naj-bolj pa Nemčija, ki se je prej lahko ko-sala z močno Anglijo.

V uporabi mineralnih olj je Nemčija daleč zaostala za drugimi državami. V Ameriki odpade približno 860 l olja letno na vsakega prebivalca, v Angliji 120 l in v Nemčiji samo 10 l.

Nemčija si mora preskrbeti vse po-trebno olje iz inozemstva, kajti doma nima večjih virov, izven državnih meja pa je izgubila vso moč. Naravno je te-daj tudi, da so se gotove industrijske panoge, zlasti avtomobilstvo v Nemčiji

(Dalje na IV. strani)

ZAHVALA

Ob priliki nenadomestljive izgube moje soproge

Ivanke Uster

se najsrčneje zahvaljujem vsem onim, ki so na katerikoli način počastili spomin blage pokojnice.

TRST, 9. februarja 1926.

JOSIP USTER, soprog.

Poslano*)

VSEM RIBIČEM OKROŽJA ILIRSKA BISTRICA.

• Začetkom januarja je bila razglašena okrožnica kr. podprefektore na Voloskem z dne 19. XII. 1925, št. 4782 Amm., katera v smislu zakona pozivlja vse ribiče, po-klicne in nepoklicne, naj si preskrbijo do politične oblasti ribolovsko karto (Licenza di Pesca). Kakor se je podpisana družba prepričala v mnogih slučajih, se je ta okrožnica s strani ribičev napačno razu-mela. Specijelno se je tudi prepričala iz osebnega pogovora s komisarjem občine Prem, g. Gorjanom, da tudi on sam to okrožnico napačno tolmači. Ribolovska karta, izdana od političnega oblastva, služi le kot legitimacija napram oblastvu, ne daje pa pravice ribiču, da lahko lovi ri-be, kjer se mu zljubi, ampak ribič mora imeti se posebej dovoljenje tistega, ki je lastnik ribarskih pravic v dotični vodi. Opozarjajo se vsi ribiči, da je podpisana družba iz-ključno lastnica vseh ribarskih pravic v vseh vodah sedanje Kvarnerske pokrajine, v kolikor tečejo po ozemlju bivše Kranjske, torej v reki Reki in vseh pritokih, ka-nalih in strugah. Specijelno nima in ni ni-koli imela nobenih ribarskih pravic ob-čina Prem, katera teh pravic tudi ni pri-glasila pri Prefekturi na Reki v zakonitem roku do 2. decembra 1925, kar pomeni, da bi bile te pravice danes zgubljene, tudi če bi bile kedaj obstojale.

Vsi ribiči bistrškega okrožja se vsled tega pozivljejo, da si poleg ribolovske karte s strani političnega oblastva preskrbijo tudi dovoljenje podpisane družbe, če ho-čejo ribariti v gori omenjenih vodah. Kdor bo brez dovoljenja podpisane družbe ri-baril, tudi če bo imel ribarsko karto od po-litičnega oblastva, bo brezobzirno nazna-njen sodnji radi tatvine.

Ilir. Bistrica, 6. februarja 1926.

232 Ribarska družba v Ilir. Bistrici.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja urad-nište le toliko kolikor mu zakon velja.

MALI OGLASI

NATAKARSKI učenec, poštenih staršev, se sprejme na triletno učno dobo. Pred-nost imajo učenci meščanske šole in vo-sči italijanske. Ponudbe pod «Natakar-ski vajence» na upravnistvo. 165

DOMAČ vrtnar, zamec, se sprejme takoj. Predstaviti se z dokumenti. Judovska bolnišnica, via Cologna Scoglietto 2. 166

MIZARSKI vajenec se sprejme. Barbiš, mizar, Il. Bistrica št. 131. 168

ŠIVILJA, prvovrstna mod., izvežbana na Dunaju, v Zagrebu in Budimpešti, izdelu-je vsakovrstna oblačila. Priporoča se bolj-šim družinam. Pride na dom. Pofasnila daje vratarica, Viale XX Settembre 91. 167

GOSTILNA Sancin v Dolini št. 65 se prod. Pofasnila se dobijo istotam. 142

TRGOVINA V AJDOVŠČINI se odda takoj v najem. Oprema in stanovanje. Najpro-metnejši del v Ajdovščini. Pofasnila daje Jeras Lucija v Ajdovščini. 151

URARSKI pomočnik z večletno prakso se sprejme takoj proti dobremu plačilu. Ivan Bizjak, Postojna 191. 154

BABIČA, avtorizirana sprejema noseče. Govo-ri slovenske, Slavec, via Giulia 29. 64

KAMJON Saurer tip 2, H P 38, se prod. Naslov pri upravnistvu. 113

KRONE

po L 2.10 komad

Zlato, briljante, platini, 20-kronske zlate komade kupuje in plačuje po najvišjih cenah

Albert Povh — urarna

Trst, Via Mazzini 46

PODLISTEK

E. PHILIPPS OPPENHEIM.

Čuden slučaj gospoda Jocelyna Thewa

Prevel France Magaina.

«Si li slišala kaj o Jocelynu Thewu?»

«Niti besedice.»

Rihard je zamišljeno vzdihnil.

«Kaka škoda!» je vzdihnil. «Tak mož kot je on, bi lahko napravil velike stvari na svetu. Katarina, morala bi videti njihove obraze, ko so me preiskali in našli, da nosim pri sebi samo zavitek starih ljube-zenskih pisem. Takrat se jim je šele posveto-vilo v glavi, da je iskano blago odnesel s seboj on sam. Radoveden sem, ali so ga ujeli.»

«Kaj ne bi slišali o tem?»

«Morda, morda pa tudi ne. Na preganja-nju bi bil lahko ustrelen in nihče bi ne ve-del za to. Sicer je pa ta možnost skoro iz-ključena, ja je hitel zatrditi, ko je opazil mrtvaško blest na njenem obrazu. «Kak-šenosel sem jaz, Katarina, ko pravim, da bi se ne zvedelo o smrti takega moža. Če bi res padel, bi na en ali drug način gotovo slišali o tem... Ali vidiš, kdo sedi v onem kotu?»

Katarina je pogledala čez sobo in odkri-mala.

«Obraz moža v rjavi obleki se mi zdi znan,» je dejala.

«To je Crawshaw, tisti, katerega je Joe-celyn Thew tako imenitno vkel za nos. Zad-nji teden se je poročil z dekletom, ki sedi poleg njega. Nora Sharey ji je ime. Prišla je iz New Yorka.»

«Videti sta zelo srečna,» je dejala Kata-rina.

«Crawshaw je dovolj dober človek,» je menil njen brat, »in deklica je kakor na-lasč zanj, dasi sem nekoč...»

Nenadoma je prenehal. Ozrl se je na se-stro, katere oči so bile vprašujoče vpr-te vanj.

«Dasi sem nekoč mislil,» je nadaljeval, «da nori za Jocelynom Thewom. Sicer bi pa to ne bilo zanj nič strašnega. Videti je, da ni v vsem svojem življenju mogel najti časa za ženske...»

Zaključila sta svoj obed in odšla nazaj v Katarino sprejemnico. Rihard se je udobno zleknil na velikem naslonjaču in si z veli-kim zadovoljstvom prižgal cigaro.

«Prestavljen bom,» je dejal, «ko pride na-ša divizija. Poveljniki našega eskadrona bo to napravil. Hude boje smo imeli zadnje čase, veš Katarina.»

v zadnjih letih le slabo razširjale. V zadnjem času gre sicer na bolje, toda vse na škodo trgovske bilance. V prvem polletju 1925 je Nemčija uvozila šestkrat toliko surovega olja kakor v istem razdobju 1924, več nego dvakrat toliko bencina in skoro dvakrat toliko svetilnega olja. Razvoj moderne tehnike se ne da ustaviti, tudi Nemčija mora kreniti na pot, ki so jo ubrale druge države. V to je potrebno olje, in sicer veliko olje. S tem pa bi postala trgovska bilanca naravnost katastrofalna.

V deželi ni petroleja v zadostni meri. Vreli so prešibki, in tudi iz skrilavca se pridobiva le neznatna množina.

V deželi pa je veliko premoga, črne, rjavega. Kaj je torej bolj naravno, kakor izkušati iz manj cenjenega trdnega kurjiva ustvariti vrednejše tekoče kurivo?

Ideja je bila tembolj utemeljena, ker se pri znani suhi destilaciji črnega premoga v plinarnah dobiva med drugimi nastalimi snovmi tudi bencol, to je ono snov, ki jo v navadnem življenju imenujemo bencin in s katero čistimo maže. Po uporabi bencina je dokaj sorodna s pravim bencinom, ki se dobiva iz petroleja, kemično se pa od njega bistveno razlikuje.

Suha destilacija obstoji v tem, da segrejejo v železnih posodah premog. Pri tem se razvijajo razni plini, ki se deloma pri navadni temperaturi že zgostijo in tvorijo tako katran, deloma ostanejo še dalje v plinastem stanju in tvorijo splošno znani svetilni plin. V posodi sami pa ostane poogljeljeni premog kot koks. Ogromno je število proizvodov iz katrana črnega premoga in ravno v izrabljanju vseh teh proizvodov je obstajalo prvenstvo nemške kemijske industrije v predvojni dobi. V katranu in deloma tudi v svetilnem plinu se nahajajo tudi ravnoakromenjeni bencol. Njegova množina pa znaša komaj 1% uporabljenega premoga.

Ze med vojno je Nemčija skušala rešiti zgoraj očitano nalogo. V Mülheimu v Porurju vzdržuje »Kaiser Wilhelm Institut« z denarno pomočjo velikih premogokopnih družb poseben zavod za preizkušanje premoga. V tem zavodu so že med vojno pri previdnem segrevanju do nižje temperature kakor je običajno v plinarnah dobili mesto navadnega katrana takozvani prakatran, ki je po sestavi zelo soroden surovemu petroleju. Velika je bila nada Nemčije, da bo s tem odkritjem rešeno vprašanje tekočega kurjiva, zlasti ko bi tako pridobljena množina zadostovala domačim potrebam. Zal pa se je to upanje kmalu razblinilo. Res je, da so tvorila tekoča olja 1/20 vsega uporabljenega premoga, torej petkrat toliko kakor pri navadni suhi destilaciji, toda pri zadnji pridobitvi bencol je dragocen proizvod, medtem ko so se olja, ki tvorijo prakatran, izkazala kot manj vredna napram mineralnim oljem vsaj z ozirom na kurilno vrednost.

Nekoliko boljše uspehe je imel na Angleškem Parker, ki je destiliriral premog pod nizkim pritiskom.

Rešitev problema pa se vrti danes okoli treh načinov: metanolskega, sintolskega in Bergiusovega (ali tudi Bergiuskega) načina.

Prvi način si je osvojila znana Badische Anilin und Sodafabrik. Po tem načinu se segreje premog v prisotnosti vodikovih par. Tako nastane neka plinska zmes, ki je glavni sestavni del sta ogljikov oksid in vodik. Po večkratnem očiščenju se podvrže zmesi v prisotnosti primernih katalizatorjev, t. j. snovi, ki izprožijo in pospešujejo preosnovno, pritisku kakih 100 atmosfer in se obenem segreje na 500°. Iz zmesi se stvori metilni alkohol (metanol), ki sicer sam na sebi ni kurivo, pač pa se da pretvoriti v kurivo.

Dokaj soroden je drugi, sintolni način, ki se preizkuša in izboljša v prej omenjenem zavodu v Mülheimu.

Splošno pozornost pa je vzbudil še tretji način, ki nosi ime po izumitelju dr. Fr. Bergiusu. Ta proces se proučuje zlasti v drugem zavodu za preizkušanje premoga, ki ga takisto vzdržuje »Kaiser Wilhelm Institut«, toda v Vratislavu (Breslau) na Sleškem. Toda pri tem procesu se zmeša zmetli premog z vodikom in sicer odpada na vsako tono premoga 50 kg vodika. Ta snov, kateri se primeša nekotliko železovega oksida, se zgnete z gostim oljem, ki se sicer pridobiva kot ostalina pri procesu samem, v nekakšno testo, ki si stisnejo z visokim tlakom 150 atmosfer in pri temperaturi 460° skozi pripravo.

Po zadnji omenjeni metodi se dobiva okroglo 50% olja, in sicer daje 1 tona premoga povprečno (razne vrste premoga so dale različne produkte, najboljše uspehe pričakujejo ravno od šlezjskega premoga) 150 kg bencina (ali bolje bencinu podobnih lahkih olj), 200 kg olja za Dieslove motorje, 40 kg kurilnega olja, 60 kg olja za mažo, 5 kg amonijaka, 80 kg katrana, 200 kg svetilnega plina in 250 kg koka. Zadnja dva produkta se uporabljata kot kurivo pri procesu samem. Razen tega se pridobiva še neko gosto peklino olje, ki služi za gnetenje zmetlega premoga v testo.

Katera metoda bo odnesla prvenstvo, ne moremo danes še soditi. V splošnem pričakujejo največ uspeha od tretje. Toda vse tri so še v razvoju in marsikatero presenečenje nas še čaka.

Tudi ne vemo, ali se bo sploh pridobitev olja iz premoga praktično obnesla.

Nemčija je o tem trdno prepričana. Največja industrijska podjetja so si osvojila velike premogokope. Država sama je kljub slabim gospodarskim razmeram določila znesek do treh milijonov zlatih mark za nadaljevanje preizkusov. In docela zaverovani v uspehu novega odkritja so Nemci celo odbili roko, ki so jim jo ponujali Angličani za izboljšanje premogovega trga v Evropi.

Ako se Nemčiji posreči tenhično v velikem obsegu pretvoriti premog v petrolej, bo imelo to zanjo veliko večji uspeh kakor svojecasno oznanjena pretvorba živega srebra in zlata. O tej pretvorbi so se oglašili razni in sicer zelo utemeljeni dvomi. Zeleti moramo, da bi imelo novo odkritje večji uspeh, to tembolj, ker itak ne bi moglo ostati izključni monopol Nemčije, temveč bi šlo v korist vseh držav, ki so bile doslej odvisne od Anglije in Amerike.

L. Č.

BREŽINA - NABREŽINA - SV. KRIŽ.

Kraške naselbine, ki so označene po cerkvenih patronih in sicer: tržaški Sv. Križ, Sempolaj, Sveto pri Komnu, Stanjel, Stjak, Stomaž, Skocjan in Smarje pri Sežani so se prvotno drugače imenovali; sedanje označbe so se jih oprijele še le v poznem srednjem veku, ko so se ustanjevale posamezne duhovnije ali zidale nove cerkve in tudi še pozneje, kakor na pr. Smarje pri Sežani. Za mojih mladih let, pred 40 leti, sem slišal iz ust 90-letne žene, da se je vas Smarje prej imenovala: Devica Marija v Leškovju. — In res, v urbarju završniške gosposke (Schwarzenegg) iz l. 1573. dobimo za Smarje označbo: Leskautiz-Leskovica, ki se je pozneje v ustnem sporočilu pretvorilo v Leškovje, ker si je ljudstvo krivo razlagalo nje izvor iz rastlinskega imena: leska.

Kakor smo tu ugotovili prvotno ime Leskovice za sedanje Smarje, bi lahko poskakali prvotna imena tudi drugim gorim omenjenim kraškim vasi, a za sedaj poskusimo ugotoviti le, kako se je nekdanj imenoval morsk Sv. Križ, ki je ena izmed najstarejših naselbin tržaške gorne okolice. Zgodovinar pater Ireneo della Croce pravi v svoji zgodovini Trsta, da se Cluorio zelo trudi dokazati, da je sedanji Devin stari Puchum, kjer se je za rimske dobe pridelovalo sloveče belo vino enakega imena in da naštevava (Cluorio) v tem okrožju le tri vasi: Prosek, Kontovelj in Brežina, ne da bi omenjal četrti, važnejše imenovane Sv. Križ (... Prosecco, Contavello e Brizina, senza nominare la quarta più principale, chiamata Santa Croce).

Tu se nam pa vriva mnenje, da je vendar Cluorio imel prav, da je naštel le glavne vasi, ki so tedaj, kakor sedaj, edine pridelovala ono sloveče belo vino, ker je bila današnja Nabrežina koncem srednjega veka brezdvomno le neznatna vasica, nič večja nego Briščiki pri Opčinah, a Sv. Križ največja naselbina zgornje okolice in ker nam ime Nabrežina točno označa lego kraja, ki je različna od one, ki nam jo kaže ime Brežina. Zato je gotovo, da po patru Ireneo della Croce omenjena Brizina-Brežina ni sedanja Nabrežina.

Nabrežina ali bolje Nabrežen, kakor jo kraško ljudstvo še sedaj imenuje, je dobila svoje ime po prvem naselniku nad bregom = Nad-bregjan = Nábřežan = Nábřežen, ki se popolnoma krije z naravno lego nad bregom; označba Brežina nam pa nasproti natančno pravi, da se kraj, ki nosi to ime, nahaja nad bregom ali pa tudi v ubregu samem. Sličan način označevanja nam nazorno kažejo imena Breže, Podbreže, Gora, Podgora, Gorica, Podgorica; Klanec, Podklaneč; Breg, Zabreg; Klon, Poklon, Zaklon i. t. d. Tu vidimo, da so naši pradedje natančno označili lego kraja in da niso imenovali z razsežnimi imeni onih krajev, ki ne leže na kraju natančno označenem z imenom samim, dosledno tudi Nabrežine ne, ker se ta nahaja precej daleč od brega, nad morskim bregom. Zato je naše mnenje utemeljeno in lahko trdimo, da se je sedanji Sv. Križ, ki je komaj 2 kilometra daleč od Nabrežine, prvotno imenoval: Brežina, ker se v resnici nahaja na robu morskega brega, in da so stari zgodovinarji menili pod imenom Brežina le sedanji Sv. Križ in ne Nabrežine, ki je bila tedaj le neznatno selo in se je imenovala Nabrežen (iz Nabrežine), tako da je ni bilo mogoče ne glasovno, ne stvarno zameniti z Brežino, ki edino še s Prosekom in Kontoveljom pride v poštev pri pridelovanju one vinske kapljice, ki je slovela že za rimske dobe. Jože Ivanov.

Zbirka slovenskih narodnih pesmi. IV. zvezek. Nabral in za moški, deloma mešani in ženski zbor harmoniziral Marko Bajuk. Cena Din. 16.—. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani je izdala v drugem natisu te priljubljene pesmi, ki so nabrane večinoma iz cirniške okolice. Zvezek obsega 24 pesmi in sicer: 9 za moški 13 za mešani in 3 za ženski zbor. Profesor Bajuk je eden najboljših naših harmonizatorjev narodnih pesmi. Izdal jih je že več zvezkov, ki so pa skoraj vsi razprodani. Bajukova harmonizacija je sicer priprosta, a blagolagana. Skrbno se ozira na slog in obliko, kakor poje slovenski narod. Vse pesmi so torej lahke in ne bodo delale še tako šibkemu zboru, nikakršnih težav. Izdajo te zbirke prav toplo pozdravljamo, zbirko pa priporočamo vsem našim pevskim zborom najtopleje.

GOSPODARSTVO

Benečijske obligacije

Tržaška borza kaže v zadnjih dnevih izjavnostno žalostno lice. Nobenih terminskih, a le malenkostni zaključki za gotov denar. — A ravno v teh žalostnih časih je treba zabeležiti razveseljivo dejstvo, dejstvo, ki bo obvladovalo vsakega vojnega oškodovanca, ki ima kolikaj benečijskih obligacij v svoji zalogi. One so se začele polagoma dvigati. V prejšnjem tednu je bilo napravljenih med uradno borzo prvič po dolgem času nekaj zaključkov v benečijskih obligacijah. Neizpodbitno je namreč dejstvo, da se je začela publika zanje zanimati. Obligacije nudijo pri tečaju 70-5 odstotno obrestovanje, katero se ne more doseči pri veliki banki in razen tega še možnost zaslužka, ker njih tečaj bo, ako vsa dejstva ne varajo, prav gotovo silil kvšku. Občinstvo namreč ve, da se je konjunktura industrijskih papirjev na borzi že končala, čeravno delajo vse industrije zaenkrat še s polnim obratom. V takem času pridejo do svoje popolne veljave papirji z določeno obrestno mero. Med take papirje prištevamo tudi benečijske obligacije. V začetku preteklega tedna so notirale 68.10 in se polagoma, toda stalno dvigale in v petek dosegle tečaj 70 lir, katerega pa zaenkrat niso mogle radi zgolj tehničnih momentov obdržati. V soboto so nazadovale na 69.50 in zaključile z 69.55. Na večerajšnji borzi so oslabele za 20 stotnik. Kljub temu neznatnemu padcu smemo pričakovati, da se bodo v kratkem času ponovno okrepile. F. C.

IZ URADA TRŽ. KMET. DRUŽBE V TRSTU

Tudi travniki so naši

Sedaj v mesecu februarju je najprimernejši čas, da posveti gospodar svojo pažnjo zboljšanju svojih travnikov. Na polju nima sedaj še silnega opravila in razen tega bi ga tam oviralo preveliko blato.

Vlaga je sicer tudi na travniku letos premočna, nikakor ga pa tukaj ne ovira tako, kakor na polju. Travnik lahko prevlačimo z brano takoj, ko se je ocedila vrhnja plast od 5 do 8 centimetrov. Pred brananjem pa ne pozabimo trositi umetna gnojila, kar napravimo brez vsake škode, tudi če so tla še tako mokra, ker so vlažna tla za pravilno trošenje umetnih gnojil celo zaželjena.

Travnik prevlačujemo z brano večkrat in v več smereh, kakor so pač tla bolj trda. Korist vlačanja z brano je za travnike zelo velika in mnogostranska. Z brananjem zrahljamo zemljo in odstranimo mahovje ter zgornjo skorjo zemlje povzročeno od močnega deževja. Zrak s svojim kisikom in dušikom ima mnogo lažji dostop h koreninam rastlin. Zemlja sama postane z dostopom zraku bolj delavna, kajti rastlinam koristne glivice se lahko množe

le tam, kjer ni pomanjkanja zraku. Ob času vlačanja z brano zasejemo gola mesta z dobrimi travami. Prebraban travnik postane gostejši, ker se pri vlačanju navadno razkroje poedine v šope združene trave v več rastlin, katere tvorijo med letom zopet mnogo zrastkov. Posebno koristen pa donasla odnoso branjanje spomadi donasalo gotovo travnikom na krasu, kjer primanjkuje večkrat vlage. Z zrahljanjem plasti na vrhu spomadi ali pozimi že, nasrka dotična plast vase mnogo več vlage, kakor če je stlačena. Oddaja vlago rahla plast pa tudi mnogo bolj polagoma nego stlačena plast. Vsi vseh omenjenih prednosti naj bi naši travniki vsaj vsakih par let bili prevlačeni z brano odnoso z železnimi grabljami. Kjer se pojavlja mnogo kratin in pa glščakov, tam je to potrebno še bolj pogostoma.

Mnogo bi bilo tukaj omeniti še o gnojenju travnikov. Sicer pa se je o tem že precej pisalo in bi tu opozorili čitatelje na razne članke v »Gospodarskem Vestniku«. Omeniti je pa tu posebej, da naši kmetje preradi grešijo s tem, da vozijo na travnike neizdelan hlevski gnoj in da preveč radi pozabijo na primešanje vsaj superfosfata.

Upamo, da bodo čitatelji upoštevali dobre nasvete našega urada, in njihovi škodnji ali odri bodo gotovo vzdržali pri enakem številu živine kasneje, nego je to bilo navadno do sedaj.

Tržaška kmetijska družba v Trstu

Tržaški blagovni trg

Dišave. — Cene za vse vrste so ostale napram prejšnjemu tednu v glavnem neizpremenjene. V nekaterih premetih se opaža negotovost cen.

Sočivje. — Cene navadnega blaga so nazadovale za nekaj točk. Notira: domači beli fižol L 115—125, zeleni fižol 145—155, štajerski koks 140—145, mandolon domač 180—190. — Galicijski navadni fižol 140—145, ročno izbrani 175—185 za q. Blaga je v izobilju na razpolago. Povpraševanje majhno. — Grah: zdrobljen 300—320, zeleni zdrobljen 260—280, nizozemski cel 280—280, isti zdrobljen L 300—320 za stot.

Perutnina in jajca. — Položaj je neizpremenjen. Samo gosi so nazadovale za 1 liro pri kg. Perutnine je še vedno mnogo na trgu, a kupčija noče oživeti. — Po jajcih je povpraševanje vedno stabilno. Cene so približno iste kakor v prejšnjem tednu.

Južno sadje. — Tendenca v južnem sadju se ni izpremenila. Še vedno primanjkuje inozemskih kupcev. Radi tega so cene za spoznanje popustile. Znižanje poljske uvozne carine ni prav nič vplivalo na izvoz, kajti v Poljski primanjkuje denarja. — Siciljski limoni L 30—45, siciljske pomaranče 50—55 za zaboj, grški mandarini L 250—290 za stot.

Vosek in sveče. — Cene so neizpremenjene. Naravn vosek L 2200, sveče

Mira II: L 330—420, napolske L 300 do 340 za stot.

Sladkor in kava. — Sladkor: Polozaj neizpremenjen. Debelo zrnat v kockah stane L 679, v skatlah 685, a v prahu L 705 za stot. — Kupčija s kavo je bila precej nestanovitna. Med tem ko so se cene za blago v skladiščih vzdržale, so terminske cene precej valovale. Tečajni na terminski borzi so napram prejšnjemu tednu nazadovali za par točk.

Olje. — Povpraševanje nestanovito in poslovanje v glavnem slabo. Cene so v veletrgovini za malenkost nazadovale, a v Trstu se tega še ne občuti. Sezamovo olje I. in II. vrste 710—735, arhidovo jedilno 745—760, evetlično 580 do 630, ricinovo 700—740, istrsko oljkovo olje 920—950. — Mineralno olje (produkcija tržaških tvornic) L 345. — Petrolej (tranzitno blago) v sodih: L 130, v kasetah po L 45.

Mleko in mlečni proizvodi. — Pasteurizirano naravno mleko na debelo L 130—140 za hl, čajno maslo 1900 do 1950, navadno v štručah L 1420—15. — Zanimanje za maslo kakor v prejšnjem tednu nestanovito. Sir: Tolminski oziroma bovški L 1000—1100, parmski 700—1100, ementalec 950 do 1450, gorgonzola star 800—1200, gorgonzola svež 750—1300 za 100 kg.

Slanina in mast. — Cene domače prekajene slanice so nazadovale za 50, severnoameriške za 20 lir, a domačega loja za 100 lir pri metriskem stotu. Mast je ostala neizpremenjena. Notirala je: emilijska bela mast v mehurjih L 950 do 1000, severnoameriška centrifugirana v sodih 880—950, domača 750—820, prvovrstna umetna mast za kuho 600 do 650. Prekajena domača slanina lir 1000—1200, severnoameriška v zabojih 900—980. — Loj domači L 520, francoski 500—540. — Margarina I. 750—850, II. vrste 650—700. Kokosova mast v sodih L 540—600 za metriski stot.

Kože. — Cene govejih, telečjih, kozjih in kozličkovih soljenih kož neizpremenjene. Razpoloženje za kože divjačine je popolnoma mrtvo, ker Nemčija pri pomanjkanju denarja ne more plačati od tukajšnjih izvoznikov zahtevanih cen. Nekaj večje zanimanje je vladalo za verice in divje zajce, katerih cene so poskočile.

Krma. — Otrobi neizpremenjeni. Uvoz jugoslovanskega za enkrat na konvencira, ker je predrag. Za sedaj prihaja v poštev samo ameriški in albanski. Oves Plata stane v vrečah 102 L Trieste cif. Krmska moka L 114, farinacci 114—124 za stot. Seno domače L 24—31, isto stisnjeno za konje 28—36, isto sladko za govedo L 36. Ržena in pšenična slama L 22 za stot.

Vino. — Na inozemskih vinskih tržiščih vlada precejšnje mrtvilo v Franciji in Španiji. Avstrijski vinski trg ogroža pomanjkanje likvidnega denarja. Isti položaj se opaža tudi v Nemčiji. Na Čehoslovaskem si izvozne države zelo konkurirajo. Grška ne more oddati niti svojih najboljših vin. — V Italiji vlada popolno mrtvilo v Piemontu, Emiliji, Markah in v Puliji. Živahnost kupčija v Abrucih, Kampanji, Kalabriji in Siciliji. Cene neizpremenjene. V Julijski Krajini popolno mrtvilo tako za domača kakor za vina iz starih pokrajin.

«GOSPODARSKI VESTNIK»

Izšla je pravkar druga številka »Gospodarskega vestnika« s sledečo vsebino: Zadrudništvo: Furlan Janko; Naloga naših zadrug; dr. Agnetto Josip: Tolmačenje novih določb k zadrudnemu zakonu; Živinojere: dr. G. I.: Prva pomoč v hlevu (dalje); Klavžar Milton: Novi zakon o spuščevalnicah za bike, inž. Podgornik Anton: Skrb za živino — skrb za travnike, — r-n: O kunčereji, ***: Nekaj naukov za praščerejce; Mlekarstvo: inž. Podgornik Anton: Ali naj molzemo dvakrat ali trikrat na dan? Čebelarstvo: dr. Bobić Leopold: Zakon o čebelarstvu (konec), Slovenska čebelarska zadruga: Poziv vsem čebelarjem, ***: Opozorila; Vinogradništvo: Ušaj Just: Glavna načela o obrezovanju trt; Sadjarstvo: — r-n: Grinavost sadja, Štrekelj Josip: Cepilna smola; Poljedelstvo: inž. Čok Andrej: O umetnih gnojilih, — ip: Kako se oskrbuje hlevski gnoj? ***: Ročni sejalni stroj (s sliko); Vrtnarstvo: ***: Zgodnje kumare, ***: Presajanje vrtnih rastlin, ***: Nekoliko o semenu; Razno: Gorkič Franc: Posredovalnica; Gospodarski kolektor: Februar; Vprašanja in odgovori: 7. Kako doženem prístnost mleka? 8. Kakšnega pomena je klajno apno pri živini? 9. Kako postane koza bolj mlečna? 10. Kje dobim »vinometer«? 11. Kako naj ravnam, da ne postane svinjina žarka? 12. Kdaj naj trosim apneni dušik? 13. Katero mešanico trav naj rabim za izboljšanje travnikov? 14. Kdaj naj sejem jari ječmen? Tržne cene; Gospodarski drobšč; Listnica uredništva in uprave. Opozarjamo v tej številki med drugi-

mi tudi na članek izpod peresa Klavžarja Miltoha o novem zakonu glede spuščevalnic za bike. Sicer pa dobri vsak naš kmet, kakor v vsaki številki, tako tudi v tej mnogo dobrega, koristnega in poučnega. Kdor se še ni naročil na letošnje leto, naj to čim prej stori, ne bo se kesal. Naročnina znaša samo 10 L letno, posamezne številke pa so po 1 L. Uredništvo in uprava, kamor naj se pošiljajo naročila, se nahajata v Gorici, Via S. Giovanni 6. I.

Borzna poročila.

DEVIZE:

Trst, 8. febr. Amsterdam od 990.— do 1000.— Belgija od 112.50 do 113.25; Pariz 92.80 do 93.25 London od 120.70 do 120.85; New York od 24.80 do 24.95; Španija od 348.— do 352.—; Švica od 478.— do 480.—; Atene od 36.50 do 36.—; Berlin od 59.— do 59.2.—; Bukarest od 10.50 do 11.—; Praga od 73.40 do 73.75; Ogrska od 0.9346 do 0.9350; Dunaj od —348 do —352; Zagreb od 43.60 do 43.85. Benečijske obveznice 69.65.

VALUTE:

Trst, 8. februarja. Avstrijska krona od 0.0345 do 0.0350; dinarji od 43.25 do 43.75; dolarji od 24.70 do 24.90; novi po 20 frankov od 95.— do 98.—; funt sterling od 120.50 do 120.80.

DAROVJ

Rodoljub daroval 4. t. m. L 100 za Šolsko društvo. Srčna hvala.

Dar L 25, ki je bil nabran v Mačkovljah, se je nabral ob priliki občnega zbora pevškega in bralnega društva »Primorsko« v Mačkovljah. Tolklo v pojasnio vsled pomankljive objave v nedeljski »Edinosti«.

Za »Dijaško kuhinjo« daruje Mičelin L 25 o priliki dveh porok v Kanalu. — Idrijski dijaki nabrali v isti namen L 40.

Zdravnik za zobe in usta

Dr. Lojz Kraigher

sprejema vse dni v tednu

v Gorici na Travniku št. 20

ob sobotah in nedeljah pa tudi

v Ajdovščini št. 146

nasproti ljudskemu vrtu (190)

Maškeradne obleke

posojuje

L. VALCINI

Via Irenico della Croce 10 (blizu glasila Rastelli)

Ob priliki plesni prireditve odprto celo noč.

Predno prodaste

KOŽE

kun, lisic, vider, divjih koz in druge divjačine kakor tudi domačih živali, vprašajte za ceno

FRANCA STRES

KOBARID

Zaloga usnja in vsakovrstnega obuvala, na drobno in debelo.

Blago prvovrstno. Cene zmerne.

KRONE po 2.10

plačuje

ALOJZIJ POVH, Piazza Garibaldi 2

prvo nadstropje

Pazite na naslov! Pazite na naslov

Zobozdravnik

Med. U. dr. D. Sardoč

specijalist za ustne in zobne bolezni

perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v TRSTU

Via M. R. Imbriani 16, I. (prej Via S. Giovanni)

od 9-12 in od 3-7

Najvišje cene plačujem za

K O Ž E

kun, zlati, lisic, dihurjev, vider, jazbecov, mačk, veric, krto, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10

II. nadstr., vrata 16

Sprejemajo se pošiljatve po pošti

Predno kaj nakupite, obiščite

Veliko skladišče pohištva

tvrdke

ALESSANDRO LEVI MINZI

Via Rattori št. 1 — Via Mancinelli št. 7-13

Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva

v veliki izbiri.